

Een dubbelinterview met de programmamakers van *Typisch...!*

MEDIA • EYMEKE VERHOEVEN BEELD EO EN MARJON LUKJE

Binnenkijken, in huis en ziel

De documentaireserie *Typisch...!* is sinds deze week op televisie. BNNVARA en de EO trekken om de beurt een Nederlandse wijk in om 'gewone mensen' in beeld te brengen.

Een tienjarig jongetje dat dolgraag een slang wil kopen, omgaan met een terminale ziekte, het regelen van kerstversiering voor de buurt: sinds maandag laat *Typisch...!* allerhande tafereel zien achter de voordeuren in Wielenpölle – de wijk in Leeuwarden die al jaren bekendstaat om de armoede, hoge werkloosheid en criminaliteit.

Voorbij discussies over groeiende kloven en polarisatie willen BNNVARA en de EO tonen hoe het alledaagse bestaan in Nederlandse buurten is. Een jaar lang worden uiteenlopende wijken geportretteerd. 'Een megalomaan project', noemt Lisa Bom (BNNVARA) het maken van de nieuwe serie. 'Gigantisch is het. Bij documentaires valt weinig te plannen. Je moet het vertrouwen van mensen winnen. Ontwikkelingen afwachten.' De filmbeelden van elke buurt vormen samen twaalf afleveringen van ieder 25 minuten, die gedurende drie weken van maandag- tot en met donderdagavond worden uitgezonden.

De commentaarstem bij de EO-afleveringen is van Jos de Jager (35). Daarnaast is hij samen met Rolf Vermeer en Johan Eikelboom verantwoordelijk voor het vooronderzoek, de regie en de samenstelling van die uitzendingen. BNNVARA pakte het op een andere manier aan: camjo's (camerajournalisten) gaan alleen op pad – zij filmen en regisseren tegelijkertijd. Lisa Bom is één van hen. 'Zonder complete cameraploeg hopen we dat de mensen zich beter op hun gemak voelen.'

Dit dubbelinterview is de eerste gelegenheid waarbij De Jager en Bom elkaar ontmoeten, in het karakteristieke EO-gebouw te Hilversum. Dat toont gelijk iets aan: de samenwerkende omroepen hebben tijdens het maken van de serie weinig met elkaar te maken. Om en om portretteren ze een wijk: BNNVARA heeft deze week afgetrapt met Wielenpölle, vanaf 12 februari is de EO aan de beurt met Tuinzigt (Breda). Na die kenmerkende volkswijken staan onder andere Kleiburg (Amsterdam), Tubbergen, Katwijk en Utrecht Overvecht op de planning.

Ziet de kijker verschil tussen de door jullie gemaakte afleveringen? Knipt de EO er bijvoorbeeld vloeken uit en BNNVARA niet?

De Jager: 'Ik heb net een vloek ondertiteld, dus dat gaat niet op. Of nee, het was een scheldwoord. Het is iets van die buurt; dat zuiver ik er niet uit.'

Bom: 'We hebben elkaars afleveringen nog niet gezien, dus ik kan niet echt zeggen of jullie het heel anders aanpakken dan wij.'

De Jager: 'De doelstelling van beide omroepen is hetzelfde: mensen in beeld brengen uit alle lagen en buurten van Nederland. Maar we laten elkaar vrij in de manier waarop we dat doen – met cameraploeg of camjo, de invulling van het vooronderzoek, andere regisseurs – dus er is hoe dan ook verschil te zien.'

Heeft Nederland een programma als dit nodig?

Bom: 'Het afgelopen jaar hebben we vaak gehoord dat er zo veel BN'ers op televisie zijn, terwijl kijkers de gewone mens willen zien.

Daar zijn we op ingesprongen.' Ze is even stil. 'Hebben we het nodig? Ja, nou ja ...'

De Jager: 'Als er gewone mensen in beeld zijn, is er altijd gedoe. Het is of *De Rijdende Rechter*, of *Het Familiediner*. En ze mogen wel bij *Jinek*

komen, maar vanwege de scheuren in hun huis door de gaswinning. Niets ten nadele van zulke programma's, maar nu zie je ze een keer in het alledaagse leven.'

Bom: 'Veel mensen vinden het leuk om te zien hoe anderen omgaan met herkenbare problemen. Dat is stiekem toch wat we willen weten: doen we het goed? Even binnenkijken, ons meten aan anderen.'
De Jager proeft het woord nog eens: 'Nodig ... Dat klinkt zo moreel.'

Polarisatie is een veelbesproken thema. Hoe zien jullie de rol van de media daarin?

Bom: 'Dit programma kan laten zien dat de verschillen niet zo groot hoeven zijn. Dat we meer op elkaar lijken dan we denken.'
De Jager: 'Iedereen heeft zijn eigen bubbel en vooroordelen. Het is lekker dat je nu gewoon vanuit je luie stoel kennis kunt maken met elkaar.'
Bom: 'En dat niet even in een samenvatting van twintig minuten. Twaalf afleveringen lang wordt er de tijd genomen om nuances en de verschillende kanten van een wijk te laten zien.'

De Jager: 'Het oorspronkelijke idee – één documentaire over Tuinzigt – is een beetje uit de hand gelopen met deze serie. Maar daardoor krijg je wel het meest volledige beeld.'

Voelen jullie zelf een bepaalde verantwoordelijkheid omdat jullie werkzaam zijn in de media?

De Jager: 'Ik wil niet te hoogdravend doen; ik wil gewoon fijne tv maken. Kijk ernaar en doe ermee wat je wilt. De serie spreekt voor zich. Het is een blauwdruk van Nederland. Wat dat voor uitwerking op de kijker heeft, weet je als maker toch niet.'

Bom: 'Die verantwoordelijkheid voel ik vooral richting de mensen die ik heb geportretteerd. Hun verhalen wil ik integer en waarheidsgetrouw brengen.'

De Jager: 'Ik kan fel reageren als mensen zonder een aflevering te hebben gezien al oorde-

len: dat wordt aapjes kijken in een arme wijk. Dat is het absoluut niet.'

Hoe voorkom je als programmamaker dat het 'aapjes kijken' wordt?

De Jager: 'Door de geportretteerden recht te doen! Door ze te laten zien zoals ze zijn.'
Bom: 'In Wielenpölle hebben we een voorvertoning van de eerste aflevering laten zien. Sommige mensen waren nerveus: hoe ben ik naar voren gebracht? Hoe sta ik erop? Na afloop was iedereen vrolijk; er werd zelfs gelinedancet. Toen wist ik dat het goed zat.'

Tijdens het filmen maak je keuzes. Je kunt inzoomen op alle vieze plekken in huis en daar een gek muziekje onder zetten, maar je moet je afvragen: wat draagt dat bij aan het geschetste beeld? En is dat wel terecht en nodig?

De Jager: 'Aan de andere kant hoef je het ook niet mooier te maken dan het is. Als de parkiet altijd los vliegt, vliegt hij tijdens het filmen ook los.' Met een glimlach: 'Dat was in Tuinzigt. "De klotevogel", werd hij genoemd.'

Typisch...! draait om de gewone Nederlander, maar zien we die uiteindelijk wel? Of worden juist de opvallende, spraakmakende, niet zo gewone mensen in beeld gebracht?

De Jager: 'De gewone Nederlander bestaat niet. Tuinzigt is een opmerkelijke wijk; daarom wilden we 'm ook portretteren. Er wonen heel veel bijzondere, lieve mensen. En daar zitten opvallende types tussen, absoluut. Die dus heel geschikt zijn voor televisie – daar ben ik eerlijk in. Maar je zoekt naar een balans. Om een voorbeeld te geven: er wonen misschien twintig alcoholisten, maar die film je natuurlijk niet allemaal.'

Bom: 'Tijdens het vooronderzoek ga je op zoek naar de opbouw van de plaatselijke samenleving. Die probeer je te weerspiegelen.'

De Jager: 'Ik ben blij dat er nog normale, rare Nederlanders bestaan. Geen eenheidsworst, dat is toch heerlijk? Iedereen heeft wat gek. Ik, jij.'
Bom: 'Iedereen is typisch.' ■